

цінні й керівні в житті й діяльності, це найбільш виразне реальне життя і дія правових настанов, суб'єктивно – правові норми.

Третій феномен правового досвіду групи – її **правова позиція**, яка відбиває зайняте групою місце в системі права і стосовно неї. Позиція може бути безумовно активно – підтримуючою, правовиконавчою, вибірково правослухняною, правопорушною і активно – протидіючою. Позиція – закономірний комплексний продукт сумісного функціонування всіх інших елементів правової психології.

Четвертий феномен – **правова активність групової психології**, яка характеризує не просто відображення правової реальності в якихось пасивних проявах групової психології, але й систему мотивацій, потреб, прагнень, творчих пошуків, бажають проявити себе в правовій системі, співучасть у зміцненні правопорядку в групі й поза нею, в регіоні, суспільстві. Вона – безпосередній наслідок зайнятої правової позиції.

При вивченні правової психології різних груп і спільнот доцільно вивчати кожний із соціально – психологічних елементів у взаємодії і взаємообумовленості один з одним, розробляючи й використовуючи для цього відповідний комплекс методик та технологій. При розробці ж заходів з підвищення рівня правової психології населення і формування його правової культури успіх може прийти тільки при системному й комплексному підході, забезпеченні прицільного впливу на кожний елемент і всі опосередковані впливи.

Кисляк Л. Н.

*Івано-Франківський факультет Національного університету
«Одеська юридична академія», старший викладач кафедри
гуманітарних та соціально-економічних дисциплін*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОВИ ПРАВА

Проблема юридичного аспекту мови, зв'язків мовознавства з юриспруденцією є актуальною, і є предметом досліджень як мовознавців, так і юристів, про що свідчать праці Н. В. Артикуци, Г. С. Онуфрієнко, А. С. Токарської, Т. В. Губаєвої, О. А. Сербенської, Ю. Ф. Прадіда, О. Ф. Юрчука, А. А. Музики, С. П. Головатого, Ю.С. Зайцева, І. Б. Усенка та ін. Взаємодія лінгвістів і юристів у сфері законотворчості ґрунтується на тому, що «мова стосовно права виконує ніби дві взаємозалежні функції – відображальну (виражає зовні волю законодавця) та комунікативну (доводить цю волю до свідомості учасників суспільних відносин)» (Пиголкин А. С. Язык закона, 1990, с. 8). «Закон (через мову!) повинен бути здатний впливати на волю й свідомість громадян (через вплив на розум і логіку), спонукаючи їх до поведінки в межах правових приписів. Це у свою чергу означає, що мова повинна бути зрозумілою всім «учасникам суспільних відносин», у

тому числі непрофесіоналам» (Пиголкин А. С. Язык закона, 1990, с. 18–19, 26). Юридичний підстиль, у лінгвістиці, є одним із підстилів офіційно-ділового стилю, тому лінгвістичний підхід до юридичної мови полягає в приведенні її до літературної нормативності.

На прикладі Конституції України та Кримінального кодексу України з'ясуємо наскільки відповідає в нашому суспільстві законодавча мова критеріям правильності та нормативності. Зокрема в тексті Конституції України не відповідають офіційно-діловому стилю вислови: підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва (ст. 18), замість співпраця; держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя (ст. 49), замість добробут; при здійсненні ними своїх повноважень (ст. ст. 56, 118, 129), замість здійснюючи; одноособово (ст. ст. 35, 129), замість особисто; територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою (ст. 2), замість сучасного (теперішнього, наявного). У ст. 16 вжите тавтологічне словосполучення забезпечення безпеки, якого можна було б уникнути, написавши гарантування безпеки. У ст. 124 читаємо: «Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя». У фразеологізмі брати участь основне змістове навантаження припадає на слово участь, тому всі додаткові лексеми поєднуються з ним, а не з брати: бере активну участь, бере безпосередню участь, а не активно бере участь (Конституція України від 28 червня 1996р.: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>).

Порушено граматичні норми української літературної мови в статтях Кримінального кодексу України, де зазначається, наприклад: «особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями» (ст. 307). Мовну неточність утворює словосполучення статті передбачають. Вислів слід було подати в такому варіанті: «особою, яка раніше вчинила один із злочинів, що передбачений у статтях». У Кримінальному кодексі України використовується поняття невеликі, великі й особливо великі розміри наркотичних засобів і психотропних речовин. У зв'язку з тим, що кількість наркотичних засобів є предметом доказування у справах про злочини, пов'язані з наркотиками, то в текстах ст. ст. 305–309, 311, 312 варто було б ужити не розмір, а обсяг, що означає «зміст чого-небудь з погляду величини, кількісного вираження». (Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р.: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>).

Змістова та лексична точність у мові нормативно-законодавчих актів – одна з головних умов, що забезпечує практичну і правову цінність юридичного тексту. Точність, наукова обґрунтованість і визначеність формулювань досягаються дотриманням вимог мови, її лексики, граматики, стилістики.

Відомі пари слів, що складаються з дієприкметника та прикметника нездійснений – нездійснений, незнищений – незнищений, недоторканий – недоторканий, де перші компоненти позначають дію, яка поки що

не відбулась, але може відбутися; другі вказують на неможливість такої дії за жодних умов. Отже, мовною нормою має бути недоторканність особи, недоторканні кордони, як зрештою і зазначено в ст. 2, ст. 29, ст. 80, ст. 105, ст. 149 Конституції України, хоча на практиці із трибуни парламенту, виступів політичних шоу часто чуємо недоторканість, недоторканий. Слово воєнний означає «пов'язаний з війною»: воєнні роки, воєнний період, воєнний стан. Стосовний до війська та до військової політики мовна норма – військовий. Тож військова техніка, військовий аташе, військове училище, військова доктрина, а не воєнна доктрина, як часто чуємо, і що суперечить задекларованому позаблоковому статусові України; а також миротворницькі, замість миротворчі сили, Міністерство іноземних, замість закордонних справ, казначейство, замість державна скарбниця, договори заключаються, замість договори укладаються, оголошується наступний порядок денний, оголошується такий порядок денний.

Таким чином, зважаючи на всю теоретичну й практичну значимість проблеми, пов'язаної із кваліфікацією специфічної природи юридичної мови, вона повинна стати окремим об'єктом дослідження в лінгвістичній науці. Необхідна тісна взаємодія лінгвістів і юристів у сфері законотворчості й застосування. Проект будь-якого нормативного акта перед офіційним затвердженням обов'язково повинен проходити спеціальне мовне й стильове редагування; юристи й філологи повинні регулярно проводити науково-практичні заходи для обговорення актуальних питань, адже мовна компетентність у будь-якій сфері юрисдикції позитивно впливає як на долю окремої людини, так і на правосвідомість та правову культуру суспільства загалом. Мовна культура юристів залишатиметься на невисокому рівні доти, поки мова законів не стане еталоном офіційно-ділової мови, показником рівня культури юристів.

Ануфрієва Н. Д.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри правової лінгвістики*

НАВЧАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК ЗАСІБ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ІНТЕРФЕРЕНЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МОВИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Набуття Україною державності і затвердження 10 статтею Конституції України (1996р.) державного статусу української мови означилися активним розвитком та дослідженням термінологій різних галузей знань, а, отже, й української юридичної. Це сприяло виданню юридичних словників різного типу, у тому числі й перекладних, дво- та багатомовних. Але при застосуванні суто юридичних термінів на сьогодні існує проблема перекладу деяких законодавчих термінів з російської мови, оскільки паралельне функціонування української та російської мов створює передумо-